

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Perhekuntoutuskeskus Lauste pitää esityksen keskeistä tavoitetta siirtää painopistettä varhaiseen tukeen ja perustason palveluihin periaatteellisesti oikeasuuntaisena. Tavoite vastaa pitkäaikaiseen tarpeeseen vahvistaa ennaltaehkäiseviä ja oikea aikaisia palveluita. Pirstaleisen palvelukokonaisuuden yksinkertaistaminen ja määrittelemine asiakaslähtöisesti on erittäin kannatettavaa. Myös pyrkimys selkiyttää lainsäädännön rakennetta ja sosiaalihuollon sekä lastensuojelun välistä rajapintaa on perusteltu.

Lauste arvioi kuitenkin, että esitykseen sisältyy merkittäviä riskejä, jotka liittyvät ennen kaikkea uudistuksen käytännön toimeenpanoon. Uudistuksen onnistuminen edellyttää huomattavaa resursointia, mutta samanaikaisesti esityksestä välittyy vahva kustannusohjauksen näkökulma. Lähtökohta saattaa johtaa siihen, että palvelujen saatavuus ja laatu eivät toteudu tavoitteiden mukaisesti.

Erytisen huolestuttavaa on hyvinvointialueille jätetty laaja liikkumavara palvelujen järjestämisessä. Tämä voi johtaa alueellisten toimintamallien eriytymiseen ja sitä kautta lasten eriarvoisuuden lisääntymiseen. Lapsen oikeuksien näkökulmasta keskeistä on, että palvelujen saatavuus ja sisältö eivät riipu siitä millä hyvinvointialueella palvelutarve ilmenee.

Esityksen rakenteellinen muutos voi kaventaa lastensuojelun roolia. Mikäli lastensuojelun asiakkuus määrittyy jatkossa selkeästi viimesijaiseksi palveluksi, on vaarana, että järjestelmä reagoi vasta tilanteiden kärjistyessä. Tämä on ristiriidassa vaikuttavan ja ehkäisevän lastensuojelun periaatteiden kanssa. Tämä puolesta saattaa yhdessä huostaanoton kynnyksen nostamisen kanssa lisätä vaativimpien palvelujen tarvetta ja siten lisätä kustannuksia pitkällä aikavälillä.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Varhaisen tuen vahvistaminen edellyttää, että sosiaalihuollon palvelut ovat aidosti saavutettavia, riittävästi resursoituja ja sisällöllisesti vaikuttavia. Ilman merkittäviä panostuksia perustason palveluihin on olemassa riski, että varhainen tuki jää toteutumatta tai jää liian kevyeksi suhteessa asiakkaiden tarpeisiin.

Samanaikaisesti lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen nostaminen voi johtaa siihen, että lapset ja perheet, jotka tarvitsevat intensiivistä tukea, eivät pääse palvelujen piiriin oikea aikaisesti. Näin ollen tavoitteiden välillä syntyy tilanne, jossa kevyemmät palvelut eivät riitä, mutta raskaampiin palveluihin ei päästä. Riskinä on, että palvelujen asiakaskeskeisen ja siten vaikuttavan tarjoamisen rajapinta syntyy kahden eri lainsäädännön välille.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Nyt esitetty ratkaisu

Perustelut tiiviisti

Lauste pitää perusteltuna tavoitetta vahvistaa sosiaalihuollon peruspalveluja ensisijaisena tukimuotona. Perheiden tulisi saada tarvitsemansa apu ilman lastensuojelun asiakkuutta silloin, kun se on riittävää.

Sosiaalihuollon piiriin voi ohjautua yhä vaativampia asiakkuuksia ilman, että palvelujen sisältö ja osaaminen vastaavat tätä vaativuutta. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa kevyemmät mutta pitkäjänteiset tukitarpeet jäävät vähemmälle huomiolle, samalla kun vaativammat tilanteet kuormittavat järjestelmää.

Keskeinen huoli liittyy myös rajapintaan tilanteissa, joissa lapsen tilanne ei ole akuutti mutta kuitenkin vakava. Mikäli lastensuojelun asiakkuuden kynnyks on korkea eikä sosiaalihuollon tuki riitä, on olemassa riski, että lapsi jää ilman tarkoituksenmukaista apua.

Järjestelmän tulee mahdollistaa joustava ja viiveetön siirtymä palvelujen välillä, ilman hallinnollisia esteitä. Tämä edellyttää selkeää vastuunjako, velvoittavaa sääntelyä ja kansallista ohjeistusta. Lisäksi rakenteellinen muutos edellyttää työn uudelleen organisointia ja osaamisen kehittämistä hyvinvointialueilla.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Asiakkuuden alkamisen kynnyks nousee merkittävästi, mikä voi johtaa palvelujen saatavuuden heikkenemiseen. Asiakkuuden alkaessa vasta tilanteen vakavoiduttua menetetään mahdollisuus vaikuttaa kehitykseen varhaisessa vaiheessa. Lisäksi on riski, että lastensuojeluun liittyvä stigma vahvistuu, mikä voi entisestään nostaa avun hakemisen kynnyksiä.

Vastuu lastensuojelun tarpeen arvioimisesta on määriteltävä selkeästi. Epäselvyys voi johtaa tilanteisiin, joissa kukaan toimija ei selkeästi vastaa arvioinnista, mikä heikentää lapsen oikeusturvaa.

Hyvinvointialueiden erilaiset organisatoriset ratkaisut voivat edelleen vahvistaa eriytymistä. Lapsen oikeus suojeluun ei saa riippua hallinnollisista rakenteista.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lauste pitää tärkeänä, että asiakasmitoitus säilyy lainsäädännössä. Tämä on keskeinen keino turvata työn laatu ja lapsen oikeuksien toteutuminen.

Samalla Lauste katsoo, että nykyinen mitoitus ei vastaa riittävästi erityisen vaativien asiakastilanteiden työmäärää. Lastensuojelun työ edellyttää intensiivistä työskentelyä, vuorovaikutusta ja monialaista yhteistyötä, mikä ei ole toteutettavissa suurilla asiakasmäärillä.

Mahdollisuus poiketa mitoituksesta muodostaa merkittävän riskin. Käytännössä tämä voi johtaa rakenteelliseen ylikuormitukseen, jolloin poikkeuksesta tulee pysyvä toimintamalli.

Lauste korostaa, että laadukas sosiaalityö edellyttää aikaa kohtaamiseen ja riittävää ammatillista osaamista. Ilman tätä lainsäädännön tavoitteet eivät toteudu.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lauste pitää hyvänä sitä, että sosiaalityöntekijän tehtäviä selkiytetään ja lapsen edun ensisijaisuus sekä osallisuus korostuvat. Myös monialaisen yhteistyön vahvistaminen on välttämätöntä nykyisten asiakastilanteiden monimutkaisuuden vuoksi.

Kuitenkin tehtävien laajuus on mahdollisesti ristiriidassa käytettävissä oleviin resursseihin nähden. On olemassa riski, että sääntely jää tavoitetasolle eikä ole käytännössä toteutettavissa.

Lauste pitää tärkeänä, että sääntelyn vaikutuksia seurataan ja tarvittaessa tarkennetaan.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

-

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti

-

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lauste suhtautuu kriittisesti avohuollon palvelujen laajaan siirtämiseen sosiaalihuoltolain piiriin. Tämä voi heikentää lastensuojelun erityisosaamisen hyödyntämistä sekä hajauttaa palvelukokonaisuutta.

Erityisen huolestuttavaa on riski, että intensiiviset ja vaikuttavat tukimuodot, kuten tehostettu perhetyö, eivät toteudu riittävästi. Näin ollen lapsi voi jäädä ilman sellaista tukea, joka ehkäisisi raskaampien toimenpiteiden tarvetta.

Lauste katsoo, että avohuollon palvelujen sisällöllinen määrittely ei voi jäädä pelkästään hyvinvointialueiden harkintaan. Tarvitaan kansallisia linjauksia ja laatusuosituksia palvelujen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Pyydämme kiinnittämään huomiota avohuollon sijoitusta koskevaan sääntelyyn. Lauste kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksessa avohuollon sijoitus määritellään yksinomaan lyhytaikaiseksi toimenpiteeksi. Tämä on ongelmallista sekä lastensuojelun peruseriaatteiden että tutkimusnäytön näkökulmasta.

Lastensuojelun keskeinen periaate on suhteellisuusperiaate, jonka mukaan toimenpiteiden tulee olla oikeassa suhteessa lapsen tilanteeseen ja mahdollisimman vähän puuttuvia. Avohuollon sijoitus on luonteeltaan kevyempi ja vähemmän rajoittava toimenpide kuin huostaanotto, ja sen käyttöä tulisi

tarkastella ensisijaisesti tämän periaatteen mukaisena vaihtoehtona silloin, kun se on lapsen turvallisuuden ja kehityksen turvaamiseksi mahdollista.

Avohuollon sijoituksen rajaaminen lyhytaikaiseksi heikentää mahdollisuuksia käyttää sitä vaikuttavana kuntoutuksellisena interventiona. Kuntouttava työskentely, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, sekä lapsen ja perheen välisten suhteiden vahvistaminen edellyttävät usein riittävää ajallista jatkuvuutta. Lyhytaikaisuuden korostaminen johtaa tilanteisiin, joissa siirrytään ennen aikaisesti raskaampiin toimenpiteisiin, vaikka avohuollon sijoitus olisi edelleen lapsen edun mukainen ja riittävä keino. Aikaraja aiheuttaa epätarkoituksenmukaisia katkoja palvelun saantiin.

Lisäksi tutkimustieto korostaa vanhempien ja muun läheisverkoston kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä lapsen kuntoutumisen vaikuttavuudelle sekä perheen jälleenyhdistymisen onnistumiselle. Tällainen työskentely edellyttää usein pidempikestoista ja suunnitelmallista prosessia, jota ei ole tarkoituksenmukaista rajata ennalta lyhytaikaiseksi. Avohuollon sijoitusta tulee voida käyttää suunnitelmallisen interventiona, joka tukee lapsen ja vanhempien omaa toimijuutta ja osallisuutta ja vahvistaa perheen toimintakykyä.

Avohuollon sijoituksen tulisi mahdollistaa joustava työskentely laitoshoidon ja kotiin vietävän tuen integraationa, jossa lapsen kuntoutusympäristö voi vaihdella kodin ja laitousympäristön välillä tarpeen mukaisesti. Tällöin palvelu järjestään saumattomana kokonaisuutena, jossa perheellä on ympärivuorokautinen tuki kuntoutusympäristöstä riippumatta.

Lauste katsoo, että avohuollon sijoitus tulee säilyttää joustavana ja tapauskohtaisesti arvioitavana interventiona, jonka kesto määräytyy lapsen edun, tuen tarpeen ja tavoitteiden perusteella. Sääntelyn tulee mahdollistaa se, että avohuollon sijoitusta voidaan käyttää suhteellisuusperiaatteen mukaisena ensisijaisena vaihtoehtona raskaammille toimenpiteille silloin, kun se on lapsen edun mukaista ja riittävää.

Ehdotamme, että avohuollon sijoituksen määrittelystä poistetaan maininnat sijoituksen lyhytaikaisuudesta. Ehdotamme, että pykälään kirjataan seuraava momentti:

Avohuollon sijoitusta voidaan käyttää pienimmän puuttumisen keinona silloin, kun sillä arvioidaan saavutettavan lastensuojelun tavoitteet ilman raskaampia toimenpiteitä ja sillä voidaan ehkäistä lapsen sijaishuolto.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lauste pitää määrärajan lyhentämistä ongelmallisena. Kiireelliset tilanteet ovat usein monisyisiä ja edellyttävät perusteellista selvitystyötä.

Lyhyt määräaika voi johtaa hätäkohtoihin ratkaisuihin tai puutteelliseen valmisteluun, mikä heikentää lapsen oikeusturvaa. Erityisesti tilanteissa, joissa perhetilanne on monimutkainen tai tarvitaan erityisiä selvityksiä, nykyinen aikaraja on perusteltu.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lauste arvioi, että huostaanoton kynnyksessä nousee, mikä voi osin tukea perhesuhteiden säilymistä. Samalla on kuitenkin merkittävä riski, että puuttuminen viivästyy tilanteissa, joissa lapsen etu sitä edellyttäisi. Huostaanoton kynnyksen nostamisen yhteydessä on perusteltua mahdollistaa vankempi avohuollon tuki. Palvelujärjestelmän ja perheen yhteistyöhön perustuvien avohuollon interventioiden käyttöä tulisi samanaikaisesti vahvistaa.

Lisäksi on olemassa riski toistuvista kiireellisistä sijoituksista, jos pysyvämpiin ratkaisuihin ei päästä ajoissa. Lauste korostaa, että palvelujärjestelmän tulee toimia kokonaisuutena. Huostaanotto ei voi korvata puutteita muissa palveluissa, mutta toisaalta muiden palvelujen puutteet eivät saa estää huostaanottoa silloin, kun se on lapsen edun mukaista.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoidto): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lauste pitää joustavoittamista kaksijakoisena. Se voi lisätä toimintamahdollisuuksia, mutta samalla lisää riskiä palvelujen laadun heikkenemisestä ja vaihtelusta. Pidämme mitoituksen joustavuutta kokonaisuudessaan kannatettavana ja erityisiin tilanteisiin sopivana.

Sijaishuolto edellyttää riittävää ja osaavaa henkilöstöä sekä pysyvyyttä. Liiallinen jousto voi heikentää näitä tekijöitä ja siten vaikuttaa suoraan lapsen hyvinvointiin ja kuntoutumiseen.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Perhekuntoutuskeskus Lauste katsoo, että on tärkeää, että toimintakäytäntöjä turvahenkilöiden käyttöön selkiytetään lainsäädännöllä. Turvahenkilöiden käyttö voi olla perusteltua tietyissä rajatuissa tilanteissa, erityisesti vaativissa ja suljetuissa yksiköissä.

Kuitenkin Lauste korostaa, että lastensuojelun tulee perustua ensisijaisesti hoivaan, kuntoutukseen ja vuorovaikutukseen. Turvallisuusnäkökulman korostaminen ei saa syrjäyttää näitä keskeisiä tavoitteita. Turvahenkilöiden rooli ja koulutus tulee määritellä tarkasti, jotta heidän toimintansa tukee kokonaisuutta eikä heikennä lapsen kokemusta hoidosta.

Nykyinen esityksen pykälämuotoilu luo tilanteen, jossa turvahenkilöiden käyttämisestä tulee pysyvä osa sijaishuollon laitoshoidon palvelun tuottamista. Tällöin erityisenä riskinä on toimintakulttuurin rakentuminen, jossa vastuu työturvallisuudesta ulkoistetaan turvapalveluille ja työntekijä saattaa laiminlyödä oman vastuunsa suhdeperusteisen ja traumainformoidun työskentelyotteen säilyttämisestä haastavissa asiakastilanteissa.

Turvapalvelut korostavat sijaishuollon laitoshoidon, laitoksenomaista luonnetta ja myös lapset, joiden kohdalla ei ole mitään erityistä turvallisuusriskiä, kohtaavat turvahenkilöitä asuinyksikössään.

Turvapalveluiden kytkeminen pysyväksi osaksi sijaishuollon palvelun tuottamista nostaa merkittävästi palvelun tuottamisen kustannuksia. Ympäri vuorokautisen turvapalvelujärjestelmän kustannukset palveluntuottamiselle ovat n. 230000 -250000 €/vuosi. Laskelma perustuu viiden (ympäri vuorokautinen malli) henkilötyövuoden kokonaiskustannukseen, turvallisuusalan yleinen palkkataso huomioiden. Esimerkiksi kaksi asuinyksikköä käsittävässä vaativan tason sijaishuoltoyksikössä, jossa asiakasmäärä on 5 lasta/asuinyksikkö, kustannusvaikutus hoitovuorokausimaksua korottavasti on arvion mukaan noin 70 €. Turvapalveluilla on siten merkittävä kustannusvaikutus sijaishuollon palvelukokonaisuuteen.

Turvapalveluita koskeva pykälämuotoilu tulisi rajata koskemaan ainoastaan suljettua kuntouttavaa laitoshoidoa tai muuta hyvin tarkkarajaista, erityistä asiakasryhmää hoitavaa yksikköä.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Lauste pitää rajoitustoimenpiteitä koskevan sääntelyn täsmentämistä tarpeellisena, koska kyse on merkittävistä perusoikeuksiin puuttuvista toimenpiteistä. Rajoitustoimenpiteiden käytön tulee perustua selkeään, yhdenmukaiseen ja tarkkarajaiseen sääntelyyn. Samanaikaisesti sääntelyn tulee turvata sekä lapsen oikeus turvallisuuteen että henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja ihmisarvoiseen kohteluun.

Henkilötarkastuksia koskevassa sääntelyssä Lauste korostaa erityisesti välttämättömyyden ja suhteellisuuden periaatteita. Henkilötarkastus on luonteeltaan voimakas yksityisyyteen ja koskemattomuuteen puuttuva toimenpide, minkä vuoksi sen käyttö tulee rajata tarkasti tilanteisiin, joissa se on aidosti tarpeen lapsen tai muiden henkilöiden turvallisuuden varmistamiseksi. Tarkastusten toteuttamisen tulee tapahtua lapsen ihmisarvoa kunnioittavalla, hienovaraisella ja mahdollisimman vähän loukkaavalla tavalla. Lauste pitää tärkeänä, että henkilöstöllä on selkeät ohjeet ja riittävä koulutus näiden tilanteiden toteuttamiseen sekä valmiudet kohdata lapsi tilanteessa sensitiivisesti. Henkilötarkastuksista ei saa muodostua arkipäiväinen toimintatapa, vaan niiden tulee säilyä poikkeuksellisina, tarkoin perusteltuina toimenpiteinä.

Voimankäyttöä koskevan sääntelyn osalta Lauste suhtautuu varauksella sellaiseen kehitykseen, jossa fyysisten rajoitustoimenpiteiden käyttöä laajennetaan tai normalisoidaan. Voimankäyttö on viimesijainen keino, jota voidaan käyttää ainoastaan tilanteissa, joissa on kyse välittömän vaaran torjumisesta eikä muita keinoja ole käytettävissä. Lauste korostaa, että voimankäyttö ei saa muodostua osaksi kasvatuksellista tai hoidollista työtä, vaan sen käyttö tulee aina perustua tarkkaan harkintaan ja välttämättömyyteen. Jokainen voimankäyttötilanne tulee dokumentoida huolellisesti, käsitellä jälkikäteen sekä lapsen että henkilöstön kanssa, ja sen toteutumista tulee seurata systemaattisesti.

Lauste painottaa, että rajoitustoimenpiteiden käytön lisääntyminen olisi lähtökohtaisesti merkki järjestelmän muista puutteista, kuten riittämättömistä henkilöstöresursseista, puutteellisesta osaamisesta tai siitä, ettei arjen hoito- ja kasvatustyössä ole riittäviä keinoja ennaltaehkäistä kriisitilanteita. Turvallisuuden vahvistamisen tulee ensisijaisesti perustua ennakoivaan työhön, riittävään henkilöstömitoitukseen, henkilöstön osaamiseen sekä luottamukselliseen vuorovaikutukseen lapsen ja aikuisen välillä.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Jälkihuollon jakaminen kahteen lakiin lisää merkittävästi sääntelyn monimutkaisuutta ja voi heikentää asiakkaiden asemaa.

Jälkihuollon asiakkaat ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, ja heidän tarvitsemansa tuki edellyttää erityisosaamista. Tämän vuoksi Lauste pitää tärkeänä, että jälkihuolto säilyy selkeänä ja yhtenäisenä kokonaisuutena. Painotamme pitkäkestoisen ja yksilöllisen tuen merkitystä.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantumista koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

-

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

TUVA koulutus vastaa hyvin koulukotiin sijoitettujen lasten tarpeisiin, mutta säädöspohjan puutteet ovat merkittävästi vaikeuttaneet heidän peruskoulunsa jälkeisen koulutuksen turvaamista sekä koulutuksellisen yhdenvertaisuuden toteutumista. Riittävä ja kustannuksia vastaava rahoitus on välttämätöntä lasten oikeuksien toteutumiseksi.

Hallituksen esityksen mukainen yksityisten koulukotien TUVA opiskelijoiden määrä, joka perustuu laskentapäivään 20.9.2025, ei kuvaa todellista tilannetta, sillä opiskelijoita aloittaa koulutuksessa myös laskentapäivän jälkeen.

Onnistuessaan rahoitusratkaisu edistää koulutuksellista tasa-arvoa, hyvinvointia ja syrjäytymisen ehkäisyä. Esitys opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 29 §:n muuttamisesta parantaa nykytilannetta ja on kannatettava.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Turvapalvelujen osalta ei anna. Turvapalvelujen laajentaminen koskemaan koko toimialaa aiheuttaa todennäköisesti merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Lauste katsoo, että esityksen yhteisvaikutuksia sosiaalihuoltolain uudistuksen kanssa ei ole arvioitu riittävästi. Tämä vaikeuttaa kokonais kuvan muodostamista ja lisää toimeenpanoon liittyviä riskejä.

Lauste näkee uudistuksessa merkittäviä mahdollisuuksia, mutta myös huomattavia riskejä. Uudistuksen keskeinen onnistumistekijä on se, pystytäänkö palvelujärjestelmää kehittämään lain periaatteiden ja suuntaviivojen mukaisesti. Lakiesitys jättää huomattavasti harkinnanvaraa hyvinvointialueille sekä palvelurakenteiden että järjestettävien palvelujen suhteen.

Esityksen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelman kirjaus lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Laki lapsen erityisestä suojelusta, koskee suurelta osin sijaishuollon toteuttamista. Kokonaisuudistuksen näkökulmasta lakiesityksestä puuttuvat sijaishuoltoa uudistavat ja sen kuntoutusvaikutuksia lisäävät näkökulmat. Näemme keskeisenä puutteena laitoshoidon järjestämisen tapaan vaikuttavat uudistukset.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Uusi sijaishuollon järjestämistapa

Lauste esittää, että sijaishuollon järjestämistä koskevaan sääntelyyn sisällytetään mahdollisuus toteuttaa sijaishuoltoa monimuotoisena kokonaisuutena, jossa lapsi voi asua sekä kotona että sijaishuolto paikassa. Tällainen malli mahdollistaa lapsen tilanteeseen paremmin sovitun ja joustavan tuen sekä vahvistaa lastensuojelun suhteellisuusperiaatteen toteutumista.

Nykyinen jako kodin ulkopuoliseen sijoitukseen ja kotiin annettavaan tukeen on usein tarpeettoman jyrkkä, eikä se kaikissa tilanteissa vastaa lapsen ja perheen tarpeisiin. Mahdollisuus yhdistää näitä tukimuotoja tukee yksilöllisiä ratkaisuja ja mahdollistaa tarkoituksenmukaisemman etenemisen kohti perheen jälleenyhdistämistä.

Tutkimus ja käytännön kokemus osoittavat, että vaikuttava kuntoutus edellyttää tiivistä ja jatkuvaa työskentelyä myös lapsen vanhempien ja muun läheisverkoston kanssa. Mikäli tuki tarjotaan ainoastaan laitoshoidon, jää perheen kanssa tehtävä työ helposti riittämättömäksi. Pykäläehdotuksessa esitetty malli velvoittaa sijaishuolto paikan tarjoamaan tarpeenmukaista ja intensiivistä tukea myös kotiin, mikä vahvistaa kuntoutuksen vaikuttavuutta ja lisää jälleenyhdistämisen onnistumisen edellytyksiä.

Ehdotettu järjestämistapa toimii suhteellisuusperiaatteen mukaisena ratkaisuna, jossa lapsen elämään puututaan mahdollisimman vähän mutta riittävästi. Se tarjoaa vaihtoehdon tilanteisiin, joissa täysi kodin ulkopuolinen sijoitus olisi tarpeettoman raskas toimenpide, mutta pelkkä avohuollon tuki ei ole riittävää, tai nykyiset sijaishuollon järjestämisen tavat eivät ole tarkoituksenmukaisia. Esimerkiksi tilanteet, joissa sijaishuollon tarkoitus ei toteudu ja lapsen kasvu ja kehitys vakavasti vaarantuvat sijaishuollon aikana.

Lisäksi Lauste arvioi, että esitetty malli mahdollistaa merkittäviä kuntoutusvaikutuksia ja kustannussäästöjä. Kun tuki kohdennetaan joustavasti lapsen ja perheen tarpeisiin ja raskaampien toimenpiteiden tarve vähenee tai lyhenee, syntyy säästöjä sekä sijaishuollon kustannuksissa että pidemmän aikavälin korjaavien palveluiden tarpeessa.

Mahdollisuus sijoittaa enintään 14 lasta yhteen asuinyksikköön liittyy tähän toimintamalliin siten, että yksikön toiminta ei perustu pelkästään ympärivuorokautiseen hoitoon, vaan sisältää merkittävän osuuden liikkuvaa, kotiin vietävää työtä. Kaikki yksikköön sijoitetut lapset eivät tarvitse tosiasiallisesti samanaikaisesti asuinhuonetta laitosisyksiköstä.

Lauste katsoo, että tällaisen sijaishuollon järjestämistavan sisällyttäminen lainsäädäntöön tukisi paremmin lastensuojelun tavoitteita, vahvistaisi perheiden kanssa tehtävää työtä ja parantaisi merkittävästi palvelujärjestelmän kustannusvaikuttavuutta.

Suomessa on noin 8 400 lasta laitoshoidossa. Mikäli näistä noin 10 prosenttia siirtyisi uuteen sijaishuollon malliin, kyse olisi noin 840 lapsesta. Ehdotetussa mallissa näiden lasten hoidon kustannukset puolittuvat. Tämä tarkoittaa, että saavutettava säästö vastaisi noin 420 lapsen laitoshoidon vuotuisia kustannuksia.

Lisäksi on huomioitava, että malli vahvistaa perheiden kanssa tehtävää työtä ja tukee jälleenyhdistämistä. Näiden vaikutusten voidaan arvioida pidemmällä aikavälillä vähentävän raskaampien sijaishuoltopalvelujen tarvetta ja siten lisäävän kustannussäästöjä yli tässä esitetyn välittömän vaikutuksen.

Ehdotamme, että lakiin lisätään uutta sijaishuollon järjestämisen tapaa koskeva pykälä:

Sijaishuollon järjestäminen ja toteuttaminen monimuotoisena kokonaisuutena

Sijaishuolto voidaan järjestää siten, että lapsi asuu sijaishuollon aikana sekä lapsen omassa kodissa että sijaishuoltopaikassa lapsen tarpeiden mukaisesti.

Sijaishuollon järjestämisessä tulee turvata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin perustuva riittävä, jatkuva ja suunnitelmallinen tuki sekä sijaishuoltopaikassa että lapsen kodissa. Sijaishuoltopaikan tulee vastata lapsen hoidosta ja kasvatuksesta kokonaisuutena sekä tarjota lapselle ja hänen perheelleen tarvittava intensiivinen tuki kotiin.

Sijaishuollon toteuttaminen tulee perustua lapsen asiakassuunnitelmaan, jossa määritellään asumisen järjestelyt, tuen sisältö ja tavoitteet sekä niiden seuranta.

Tällaista sijaishuollon järjestämistapaa toteuttavassa asuinyksikössä voidaan hoitaa enintään neljäätoista (14) lasta, edellyttäen että henkilöstömitoitus, osaaminen ja toiminnan rakenteet turvaavat jokaisen lapsen yksilöllisen tuen, turvallisuuden ja kuntoutuksen.

Sijaishuoltoa järjestettäessä tulee ensisijaisesti tukea lapsen ja hänen perheensä välistä yhteyttä sekä edistää perheen jälleenyhdistämistä aina, kun se on lapsen edun mukaista.

Sirtamo Jukka
Perhekuntoutuskeskus Lauste

Ketonen Jussi
Perhekuntoutuskeskus Lauste